

УДК 336.22

Особливості та наслідки реалізації екологічно-трудової податкової реформи в країнах ЄС

Озерчук О.В.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри банківської справи
Київського національного торговельно-економічного університету

Стаття присвячена вивченню європейського досвіду запровадження еко-трудової податкової реформи (ЕТПР). Узагальнено та проаналізовано досвід, етапи та наслідки впровадження ЕТПР в країнах Європи. Окреслено можливості застосування цієї реформи в умовах України.

Ключові слова: еко-трудова податкова реформа, екологічний податок, єдиний соціальний внесок, податкова система, податки.

Ozerchuk O.V. ОСОБЕННОСТИ И ПОСЛЕДСТВИЯ РЕАЛИЗАЦИИ ЭКО-ТРУДОВОЙ НАЛОГОВОЙ РЕФОРМЫ В СТРАНАХ ЕС

Статья посвящена изучению европейского опыта внедрения эко-трудоваї налоговой реформы (ЭТНР). Обобщены и проанализированы опыт, этапы и последствия проведения ЭТНР в странах Европы. Очерчены возможности использования данной реформы в условиях Украины.

Ключевые слова: эко-трудова реформа, экологический налог, єдиний соціальний взнос, налоговая система, налоги.

Ozerchuk O.V. FEATURES AND IMPLICATIONS OF ECO-LABOR TAX REFORM IN THE EU

The article is dedicated to the study of the European experience of introducing eco-labor tax reform (ELTR). The experience, stages and effects of ELTR in Europe overviewed and analyzed. Applicability of the reform in Ukraine defined.

Keywords: eco-labor tax reform, environmental tax, single social tax, tax system, taxes.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Податки є тим інструментом, за допомогою якого держави намагаються реалізувати цілі ресурсозбереження, підвищення рівня економічної ефективності і одночасно з екологічними проблемами вирішити широке коло соціальних проблем. Реструктуризація податкової системи з метою сприяння зростанню зайнятості та зменшення шкоди навколишньому середовищу була основною ідеєю в країнах ЄС наприкінці дев'яностих років ХХ сторіччя під час здійснення екологічно-трудоваї податкової реформи (ЕТПР). Це питання є також актуальним і для України на сучасному етапі її соціально-економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема перенесення податкового навантаження з одних факторів виробництва на інші розглядається, зокрема, в працях Ю. Іванова, В. Костеріна, О. Маслюківської, І. Мартинюка, Л. Некрасенко, Я. Петракова, А. Соколовської, Н. Фролової.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість публікацій за цією тематикою, проблема

реструктуризації податкової системи України в напрямі перенесення податкового тягаря на екологічні податки залишається надзвичайно актуальною та потребує подальших досліджень. Це обумовлює необхідність опрацювання зазначеного питання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основною метою статті є ґрунтовне дослідження, узагальнення та вивчення наслідків проведення екологічно-трудоваї реформи у країнах ЄС та окреслення можливостей впровадження ЕТПР в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із напрямів формування податкової системи, що створює сприятливі умови для економічного зростання, є зміна структури податкового навантаження у напрямі його перенесення з податків на працю на екологічні податки і збори. Йдеться про так звану екологічно-трудова податкову реформу (ЕТПР).

Провідний американський економіст Пол Кругман (Paul Krugman) зазначає: «Оскільки існуючі податки спотворюють стимули до праці, нагромадження та інвестування, використання доходів від природоохоронних заходів для зни-

ження інших податків може згенерувати додаткові «дивіденди» для економіки» [1].

Базова структура ЕТПР може бути представлена так (рис. 1):

Основна ідея ЕТПР полягає у зменшенні чи анулюванні певних соціальних податків/внесків на соціальне страхування з одночасним введенням та / або збільшенням податків, пов'язаних з охороною навколишнього середовища, завдяки розширенню бази екологічного оподаткування. В результаті має покращитися якість навколишнього середовища (наприклад, стабільний глобальний клімат) та буде стимулюватися більш ощадливе використання природних ресурсів і запровадження ефективних технологій, з одного боку, і відбуватиметься розвиток працевітких галузей та зниження рівня безробіття – з іншого. Це так званий принцип подвійного дивіденду (win-winsituation), який отримує суспільство від запровадження ЕТПР.

Ще одним базовим принципом екологічно-трудова податкова реформи є принцип фіскальної нейтральності, який полягає в тому, що у разі зміщення податкового навантаження з праці та капіталу на природні ресурси та екологію загальне податкове навантаження не збільшується. Вчені-економісти виділяють декілька шляхів практичної реалізації принципу фіскальної нейтральності повернення коштів від додаткового оподаткування у сектор, з якого податок було вилучено; спрямування доходів від екологічних податків на фінансування конкретних екологічних програм; використання доходів для фінансування компенсаційних заходів для тих економічних

агентів, на яких введений податок матиме найсильніший вплив [2, с. 327].

Екологічно-трудова податкова реформа в країнах Європейського Союзу теоретично обговорювалася ще у 1970-х роках, а саме: необхідність її застосування на офіційному рівні була підтверджена в Першій Програмі дій Європейського Союзу з охорони навколишнього середовища (1973 рік), де вона пов'язувалась з реалізацією принципу «забруднювач платить» [3, с. 630]. Підвищення уваги до екологічних податків та платежів у європейських країнах мало місце з другої половини 80-х років ХХ сторіччя у зв'язку з переходом в області охорони навколишнього середовища від командно-адміністративних до економічних методів управління. Орієнтація на платежі і податки як найважливіші економічні інструменти посилилася на початку 90-х років ХХ сторіччя в період рецесії, що охопила розвинені країни і супроводжувалась загостренням проблем зайнятості і посиленням конкурентної боротьби. Після публікації Білої книги Жака Делора з питань економічного зростання, конкурентоздатності та зайнятості у 1993 році ідея такої реформи стала політично привабливою, тому що пропонувалися одночасно засоби сприяння економічному зростанню, збільшенню робочих місць і поліпшенню якості навколишнього середовища [4, с. 299].

ЕТПР почала ставати реальністю в 1990-х роках, коли Данія, Нідерланди, Швеція та Фінляндія пов'язали введення екологічно-ресурсних податків зі зменшенням податків на індивідуальні доходи і фонд заробітної плати.

Рис. 1. Базова структура екологічно-трудова податкової реформи

Згодом до них приєдналися Німеччина, Франція, Італія, Швейцарія, Австрія, Словенія, Норвегія, Бельгія та Великобританія. Бельгія, Австрія та Словенія офіційно не оголошували про здійснення екологічно-трудої реформи, але фактично також змінили податкову систему на користь збільшення екологічних податків та зменшення оподаткування праці.

Західні економісти відзначають основні особливості ЕТПР у країнах ЄС у 1990-х роках ХХ сторіччя [5, с. 9–11]: у середньому надходження від екологічних податків у країнах ЄС склали від 2,5% до 3% ВВП, або від 7% до 8,25% загального обсягу податкових надходжень, демонструючи тенденцію до скорочення; надходження від екологічних податків вищі в тих країнах ЄС, які реалізували екологічно-трудої податкову реформу, порівняно з іншими країнами ЄС; у таких країнах, як Данія та Нідерланди, частка екологічних податків у ВВП вища за середній показник по країнах ЄС та зберігає тенденцію до зростання. Обидві країни також мають високу частку екологічних податків у загальній сумі податкових надходжень.

Від впровадження ЕТПР можна очікувати позитивний вплив на зайнятість (збільшення «зелених» і «незелених» робочих місць) за

умови ґрунтовної розробки і впровадження відповідної політики. Значну частину застережень, пов'язаних з питаннями конкурентоспроможності під час запровадження ЕТПР, можна зняти, якщо розробку та впровадження реформи буде погоджено між державами-членами ЄС. Основним недоліком ЕТПР є непередбачуваність спрямування податкових реформ в довгостроковій перспективі. Найважливішим результатом екологічно-трудої податкової реформи є зміна поведінки, що може відбутися, якщо надійні, довгострокові тенденції в структурі податків доводяться до відома платників.

Теоретичний ідеал ЕТПР певною мірою був досягнутий у шести країнах. Ключові аспекти здійснення ЕТПР у цих країнах, а також у Словенії, яка офіційно не оголошувала про проведення реформи, але фактично здійснила її, наведені в таблиці 1.

Як видно з таблиці 1, більшість країн ЄС під час проведення екологічно-трудої податкової реформи зосередилась на енергетичних податках. Згідно з оцінками близько 75% податкових надходжень від екологічно орієнтованих податків в країнах ЄС формується за рахунок енергетичних податків, решта 25% –

Таблиця 1

Основні етапи та ключові аспекти екологічно-трудої податкової реформи у деяких країнах ЄС

Країни	Рік впровадження/ зміни екологічних податків	Ключові аспекти екологічно-трудої податкової реформи
Данія	1992 / 1993 / 1996 / 2000	<ul style="list-style-type: none"> – запровадження податку на викиди вуглецю на енергоносії, які споживаються домогосподарствами (1992 рік) і підприємствами (1993 рік); – зниження граничних податкових ставок на доходи фізичних осіб; – інші екологічні податки: податок на водопровідну воду, стічні води, податок на пластикові та паперові пакети, податок на викиди сірки, енергетичний податок на природний газ; – надання інвестиційних грантів для енергозберігаючих заходів; – зниження відрахувань роботодавців до фондів соціального страхування; – створення спеціального фонду для малих і середніх підприємств, які отримують незначну вигоду від скорочення відрахувань на соціальне страхування; – відсутність переміщення податків між промисловістю і сектором домашніх господарств.
Фінляндія	1991 / 1997	<ul style="list-style-type: none"> – нейтральна ЕТПР по відношенню до доходів; – запровадження вуглецевого податку; – податок за забруднення ґрунтів; – скорочення державного та місцевого прибуткових податків; – зниження відрахувань роботодавців до фондів соціального страхування; – відсутність спеціальних положень податкового законодавств.

Німеччина	1999–2003	<ul style="list-style-type: none"> – підвищення податків на нафтопродукти для транспортного палива; – запровадження податків на газ, на мазут, на легке рідке паливо, на електроенергію; – зниження внесків на соціальне страхування роботодавців та працівників; – сприяння використанню відновлюваних джерел енергії; – багато спеціальних податкових положень, зокрема для обробної промисловості, сільського господарства, лісового господарства та рибальства.
Нідерланди	1991 / 1996 / 1999–2001	<ul style="list-style-type: none"> – нейтральна ЕТПР по відношенню до доходів; – запровадження податку на електроенергію та вуглецевого податку; – неоподатковувана квота (природний газ і електроенергія); – скорочення індивідуального і корпоративного прибуткового податків; – спеціальні податкові положення для промисловості.
Швеція	1991 / 1993 / 1997	<ul style="list-style-type: none"> – ЕТПР нейтральна для бюджету в довгостроковій перспективі, але прийнято дефіцит у короткостроковій перспективі; – запровадження податків на викиди вуглецю, на діоксид сірки, оксид азоту, ПДВ на закупівлю електроенергії; – енергетичні податки індексуються з урахуванням інфляції і пов'язані з індексом споживчих цін; – зниження ставок прибуткового податку для всіх осіб, які отримують дохід; – до 1992 року відсутні спеціальні податкові положення для компаній, але для енергетичних податків встановлено «стелю оподаткування» у розмірі 1,7 % від ринкової вартості; – після 1992 року запроваджено спеціальні податкові положення для промисловості.
Великобританія	1993 / 1996 / 2001	<ul style="list-style-type: none"> – нейтральна ЕТПР по відношенню до доходів; – податок за забруднення ґрунтів; – скорочення національних страхових внесків роботодавців; – оподаткування енергії переважно шляхом оподаткування транспортного (моторного) палива; – надходження від FFL¹ перенаправляються із субсидування ядерної енергетики до поновлюваних джерел енергії (1998 рік); – податок на зміну клімату Леві (CCL)²; – субсидії на інвестиції в енергетику і науково-дослідну діяльність; – спеціальні податкові норми для промисловості.
Словенія	1997 / 1998 (неофіційна ЕТПР)	<ul style="list-style-type: none"> – до 1997 року адвалорний податок на енергоносії; – після 1997 року всі адвалорні податки скасовано (за винятком податку на транспортне паливо, скасованого в 1999 році) й ухвалено Закон про ПДВ та Закон про акцизи; – збільшення кількості оподатковуваних енергоносіїв; – перша країна Центральної і Східної Європи, яка ввела податок на викиди вуглецю у 1997 році; – податкові надходження не спрямовуються на підтримку утилізації, в 2004 році розроблено плани, за якими 1/3 доходів спрямовується на співфінансування інвестицій в енергоефективність та зниження викидів. Доходи від інших екологічно орієнтованих податків зазвичай прив'язані до спеціальних інвестицій в навколишнє середовище.

Джерело: складено автором за даними наукових джерел [5, с. 18–22; 6, с. 29]

¹ FFL – це адвалорний податок на електроенергію, який був введений у 1990 році у Великобританії та сплачується поставальниками електроенергії з невідновлюваних джерел енергії.

² Податок на зміну клімату Леві (CCL) – це податок на викиди вуглецю, який був запроваджений урядом Великобританії після Кіотського саміту зі зміни клімату в 1997 році для фінансування інвестицій в чисту «зелену» енергію.

податків на транспорт, забруднення навколишнього середовища та ресурси. Це наочно демонструють і дані рисунку 2, на якому представлена частка екологічних податків у ВВП у тих країнах ЄС, які успішно здійснили ЕТПР, та середньозважена частка екологічних податків у ВВП для держав-членів ЄС загалом.

У 2012 році загальна сума податкових надходжень від екологічних податків в ЄС коливається в межах від 0,5 млрд. євро (Кіпр) до 58 млрд. євро (Німеччина). А їх частка у ВВП становила від 1,6% у Іспанії до 3,9% у Данії [7, с. 239].

Окрім вищезазначених країн, ЕТПР було здійснено в Італії (1999–2003 роки), Норвегії (1991 рік) та Швейцарії (1999 рік). Так, в Італії реформа почалась із введення акцизного податку на нафтові продукти відповідно до вмісту вуглецю та встановлення податку на споживання вугілля та іншого пального, що використовується на сміттєспалювальних заводах. Відбулося щорічне зростання нових податкових ставок протягом 2000–2004 років. У цей час зросли податки на бензин, дизпаливо, вугілля, природний газ, тоді як податок на рідкий нафтовий газ знизився.

Норвегія у 1991 році запровадила податок на CO₂, що виділяється при згоранні твердого палива, як основний інструмент регулювання викидів вуглекислого газу. Податок стягується з нафтової продукції, вугілля, коксу та видобутку нафти в Північному морі. Близько 65% викидів CO₂ підлягають оподаткуванню [8, с. 56].

Проте тільки у 1998 році уряд країни прийняв пропозицію про підвищення рівня податків на енергоносії та інші екологічні податки фіскально-нейтральним шляхом. При цьому були знижені ставки податків на доходи громадян та соціальне страхування роботодавцями.

Норвезька ЕТПР не базувалася на фіскальній нейтральності, а лише планувала збільшити надходження до бюджету. Слід звернути увагу на той факт, що хоча реформою передбачалося збільшити загальні податкові надходження на 0,2%, проте лише податок на CO₂ у 1998 році приніс до бюджету приблизно 2% загальних податкових надходжень, засвідчуючи чималий потенціал впровадження реформи у цій країні.

Швейцарія ввела екологічний податок на легкі органічні сполуки у 1999 році і використовує доходи для зменшення ставок медичного страхування [9, с. 203].

Найпоказовішим є досвід Німеччини, де екологічно-трудова податкова реформа принесла до бюджету понад 20 мільярдів євро «зелених податків». Згідно з принципом «фіскальної нейтральності» 90% цих коштів було використано для зниження податків на працю, наслідком чого стало створення 250 тисяч нових робочих місць. І це одночасно із прямими екологічними наслідками реформи: зниженням викидів діоксиду карбону на 2,4% (що в масштабах німецької економіки становить мільйони тон щорічно) та зростанням попиту на екологічно чисті технології (так, лише про-

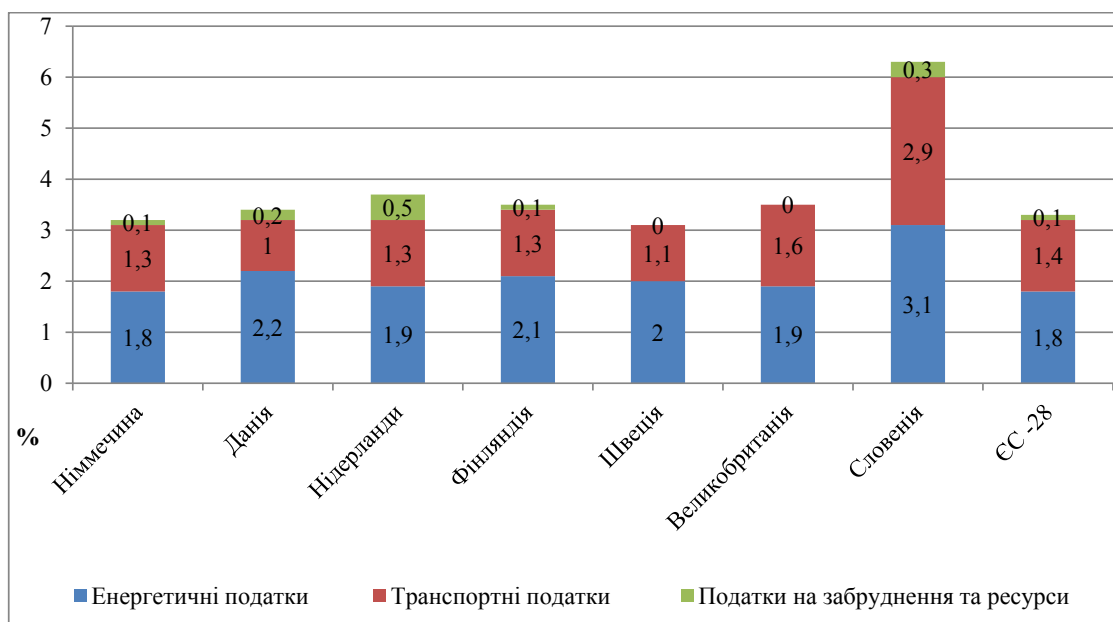

Рис. 2. Частка екологічно-орієнтованих податків у ВВП в країнах ЄС, які здійснили ЕТПР в 2012 році, % [7, с. 239–247]

даж автомобілів на газовому пальному зріс на 10%) [10].

Наслідком реформи у Данії стало перенесення податкового тягаря із заробітної плати на використання природних ресурсів та забруднення, масштаб якого станом на 2002 рік склав 3% від ВВП та 6% від загальних податкових надходжень у країну [11, с. 14]. При цьому відбулися зниження граничної ставки податків на доходи громадян на 10% та помітне зниження відрахувань із заробітної платні до пенсійного фонду. Досвід Данії цікавий тим, що держава повернула підприємствам до 30% отриманих «зелених» податків. Але повертались вони виключно у вигляді грантів на впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій, що стало для власників додатковим стимулом впроваджувати екологічно чисті та безпечні технології. Таку само практику успішно впровадили Нідерланди [10].

Великобританія першою серед країн, які провели екологічно-трудова реформу, взяла за основу не викиди двоокису вуглецю чи споживання енергоносіїв. У 1996 році вона ввела податок на захоронення та складування відходів, а за рахунок отриманих від цього коштів знизила ставку відрахувань до фондів обов'язкового соціального страхування [9]. Масштаб перенесення податкового навантаження склав у 1999 році 0,1% від загальних податкових надходжень країни. За кілька років Великобританія ввела податок на зміну клімату (на CO₂), на комерційне та промислове використання природного газу та електроенергію. За рахунок отриманих доходів було профінансовано 0,3–0,5% зниження ставки податку працедавцями до фондів соціального страхування з квітня 2004 року [12, с. 208].

Загалом всі країни, які провели екологічно-трудова реформи, здійснили перерозподіл податкового тягаря з податків на працю на використання природних ресурсів та забруднення. До того ж було впроваджено податки на споживання ресурсів, перш за все енергетичних, на забруднення (зокрема, на викиди речовин, які впливають на клімат), на захоронення та складування відходів. Завдяки отриманим коштам у цих країнах було знижено податки на працю, а також частина коштів у більшості країн поверталась підприємствам у вигляді цільових грантів на енерго- та ресурсозбереження. Загалом в результаті реформи здебільшого вдалося не лише реалізувати принцип «фіскальної нейтральності», але й навіть збільшити загальні надходження до

бюджету при одночасному зменшенні податкового навантаження на працю.

Також варто зазначити, що країни Європейського Союзу, які реалізували ЕТПР, стикнулися з рядом важливих проблем щодо розподілу ресурсів та справедливості. По-перше, енергетичні податки є адвалорними та носять регресивний характер, внаслідок чого більший тягар їх лягає на домогосподарства з низькими доходами. Тому ЕТПР повинна включати в себе механізм пом'якшення таких наслідків, особливо якщо вона реалізується у великих масштабах. Одним із інструментів пом'якшення ЕТПР для домогосподарств є надання субсидій, тобто звільнення певної кількості енергії на одну сім'ю від податку, залежно від сукупного доходу її членів та її розміру. Західні економісти [13] стверджують, що такий механізм дасть змогу більш справедливо здійснювати ЕТПР та створити стимули для скорочення споживання енергії.

По-друге, майже всі країни запровадили спеціальні пільги для певних галузей промисловості, передусім енергоємних, тоді як для домогосподарств не існує ніяких привілеїв. І це тоді, коли найбільший потенціал для зниження викидів CO₂ знаходиться у промисловості і переважно в тих галузях, яким надані спеціальні податкові пільги. Справді, близько 80% викидів CO₂ у промислово розвинених країнах виділяються через виробничу діяльність і лише близько 20% – в результаті прямого споживання домогосподарствами (тепло, бензин тощо).

Аргументом проти запровадження спеціальних податкових пільг для промисловості є також те, що екологічно-трудова податкова реформа, як правило, відбувалися у декілька етапів з метою уникнення різких потрясінь в економіці, а ставки енергетичних податків збільшувалися поступово. Варто зазначити, що спеціальні податкові пільги ніколи не були достатньо економічно обґрунтованими, а створювалися внаслідок політичних домовленостей, особливо це стосується пільг для окремих галузей.

Окрім вищезазначеного, під час запровадження ЕТПР у більшості країн виникали серйозні побоювання щодо конкурентоспроможності їхніх податкових режимів. Часто стверджується, що введення екологічних податків приведе до перенесення компаній за кордон. Наприклад, у Нідерландах – країні, яку можна вважати лідером у сфері екологічного оподаткування, – останнім часом новація у цій сфері зіштовхнулися з певними

транскордонними перешкодами, які призвели до проблем з конкурентоспроможністю й підірвали політичну та громадську підтримку таких заходів. Так було у випадку із введенням мита для пасажирів авіакомпаній в 2008 році, яке було скасовано через рік внаслідок побоювання втрати пасажирів через їх переорієнтацію на аеропорти сусідніх країн, а саме Німеччини та Бельгії. Так само нещодавне підвищення податків на паливо призвело до випадків паливного туризму, особливо в прикордонних районах. Такі приклади свідчать про існування певних обмежень індивідуального дій з посилення екологічного оподаткування та необхідність координації зусиль країн-членів ЄС, спрямованих на підвищення ефективності реформування національних податкових систем [14].

Загалом існує принаймні п'ять позитивних ефектів від запровадження ЕТПР, а саме реформа сприятиме: (1) виготовленню нових товарів та започаткуванню нових видів діяльності; (2) покращенню стану довкілля; (3) створенню нових робочих місць внаслідок зниження податків на працю; (4) впровадженню екологічних інновацій, спрямованих на зменшення шкідливих викидів у навколишнє середовище; (5) підвищенню енергоефективності.

Згідно з розрахунками Європейського агентства зовнішнього середовища зменшення податків на доходи та внесків до соціальних фондів разом з підвищенням екологічних податків приведе до фінансових вигод практично для всіх соціально-економічних груп, проте в деяких країнах бідні люди зможуть відчувати негативні наслідки реформи у зв'язку з тим, що вони витрачають більшу частку своїх доходів на придбання товарів, які оподатковуються енергетичними податками. До того ж Агентство підкреслює, що скорочення соціальних податків / внесків на соціальне страхування приводить до скорочення витрат на робочу силу, тим самим підвищуючи рівень зайнятості. Дійсно, згідно з результатами моделювання підвищення ціни на викиди за одну тону вуглекислого газу до 68 євро до 2020 року може привести до створення 152 тис. додаткових робочих місць у Німеччині [15].

Отже, проаналізувавши висвітлений у літературі досвід впровадження екологічно-трудової реформи в Європі, можна сформулювати такі висновки:

– ЕТПР є важливим і корисним інструментом податкової політики, який активно розробляється та впроваджується останні 20 років;

– скандинавські країни були піонерами у здійсненні екологічно-трудова податкових реформ, економіки Західної та Південної Європи наслідували їх приклад;

– комплекс заходів ЕТПР мав тенденцію зменшувати податкове навантаження на працю переважно шляхом зниження внесків до фондів соціального страхування;

– інструменти ЕТПР фокусувалися на енергетичному секторі як ключовому для нових або вищих «зелених» податків з двох причин: 1) через необхідність зменшення викидів парникових газів; 2) як гарантований спосіб наповнення бюджету;

– фінансовий результат ЕТПР варіює від незначного в Італії та Великобританії до значного у Данії;

– майже всі країни, які запровадили ЕТПР, одночасно розробили заходи зі стимулювання нових чистих технологій.

У звіті «Дослідження потенціалу екологічної податкової реформи в 12 країнах-членах ЄС» від 28 лютого 2014 року зазначається, що реформування екологічних податків у 12 країнах-членах ЄС (Австрія, Бельгія, Хорватія, Чехія, Естонія, Франція, Угорщина, Італія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина) може згенерувати у 2016 році близько 35 млрд. євро додаткових доходів та зрости до 101 млрд. євро, або 1,57% сукупного ВВП, в 2025 році [14].

Отже, плани щодо реструктуризації екологічного оподаткування та запровадження другої всеохоплюючої хвилі екологічно-трудова реформи в країнах-членах ЄС свідчать про надзвичайну актуальність цих податків.

Варто підкреслити, що, окрім реструктуризації економіки, проведення екологічно-трудова податкової реформи дає змогу одночасно підійти до вирішення низки важливих проблем, які постали перед суспільством. Йдеться про розширення бази оподаткування для вирішення проблем пенсійного забезпечення, про стимулювання ефективності використання природних ресурсів, про зменшення негативного впливу на довкілля.

З огляду на успішний досвід європейських країн у здійсненні ЕТПР вважаємо за доцільне реформувати податкову систему України згідно з принципом: більше оподатковувати споживання ресурсів і забруднення навколишнього середовища й менше – робочі місця і доходи. Це не тільки дасть змогу розширити податкову базу за рахунок ресурсопотоку при зменшенні оподаткування робочих місць, але й зможе стати основою стратегії

підвищення конкурентоздатності національної економіки в умовах глобалізації.

Висновки з цього дослідження. Одним із напрямів формування податкової системи, що створює сприятливі умови для економічного зростання, є зміна структури податкового навантаження у напрямі його перенесення з податків на працю на екологічні податки і збори. Зазначена реструктуризація податкової системи була основною ідеєю екологічно-трудова податкових реформ у країнах ЄС наприкінці 90-х років ХХ сторіччя.

Досвід їх проведення показав, що основними їх наслідками є покращення якості навколишнього середовища, стимулювання ощадливого використання природних ресурсів і запровадження ефективних технологій, розвиток працездатних галузей та зниження рівня безробіття, виготовлення нових товарів та започаткування нових видів діяльності.

Серед негативних наслідків ЕТПР вчені виділяють: 1) викривлення конкурентного

середовища (штучне зростання конкурентоспроможності економічних агентів, у яких відсутня діяльність, що спричиняє сплату екологічних податків); 2) регресивний характер енергетичних податків (одного з різновидів екологічних податків), більший тягар яких лягає на домогосподарства з низькими доходами та зумовлює необхідність надання їм субсидій, що призводить до зустрічного руху грошових коштів; 3) запровадження у ході ЕТПР майже всіма країнами спеціальних пільг для певних галузей промисловості, передусім енергоємних, у яких знаходиться найбільший потенціал зменшення шкідливих впливів на довкілля, тоді як для домогосподарств не існує ніяких привілеїв; 4) зниження конкурентоспроможності податкових режимів країн, що проводили ЕТПР, наслідком якого може бути перенесення компаній за кордон, розвиток паливного туризму в прикордонних районах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. European Environment Agency, Report on Environmental Taxes, EEA 2000.
2. Маслюківська О. Теоретичне підґрунтя еко-трудова податкової реформи / О. Маслюківська // Економіка природокористування і охорони довкілля : щорічник наукових праць / НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України /відп. ред.: Б. Данилишин. – К., 2006. – С. 324–331.
3. Синчанський С. Екологічне оподаткування як інструмент в міжнародно-правовому регулюванні торгівлі / С. Синчанський // Держава і право. – 2010. – Вип. 49. – С. 629–635.
4. Некрасенко Л. Інтеграція України в світову екологічну податкову реформу / Л. Некрасенко // Економічний простір. – 2011. – № 52/1. – С. 297–304.
5. The double dividend and environmental tax reforms in Europe / International Institute for Labor / 16 November 2011. – Р. 9–11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ilo.org/inst/research/addressing-crisis-challenges/discussion-paper-series/WCMS_194183/lang-en/index.htm.
6. Environmental Tax Reform: Using the tax system to protect the environment and promote employment / [C. Hamilton, K. Schlegelmilch, A. Hoerner, J. Milne] // Australian Conservation Foundation. – September 2000. – 42 p.
7. Taxation trends in the European Union: Data for the EU Member States, Iceland and Norway: 2014 edition. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2014/report.pdf.
8. Маслюківська О. Передумови впровадження еко-трудова податкової реформи в Україні та досвід Європи / О. Маслюківська // Наукові записки. – 2005. – Т. 43. – С. 54–58.
9. OECD. Environmentally Related Taxes in OECD Countries: Issues and Strategies. – Paris, 2006. – 203 p.
10. Костерін В. Екоподаткова трудова реформа – основа зеленої економіки / В. Костерін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://greenparty.ua/news/news_23495.html.
11. Hoerner J.A. Environmental tax reforms: the European experience / J.A. Hoerner, B. Bosquet. – Center For a Sustainable Economy, 2001. – 94 p.
12. Маслюківська О. Зарубіжний досвід проведення еколого-трудова податкової реформи / О. Маслюківська. / Фінансова система України : збірник наукових праць. – № 9. – Острого, 2007. – С. 204–217.
13. Ernst von Weizsaecker, E.K. et al., 2010. Factor Five: Transforming the Global Economy Through 80 Percent Improvements in Resource Productivity, London: Earth scan Publications.
14. Study on Environmental Fiscal Reform Potential in 12 EU Member States – Final Report to DG Environment of the European Commission [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://ec.europa.eu/environment/integration/green_semester/pdf/EFR-Final%20Report.pdf.
15. Исследование ЕС осветило выгоды экологического налога [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://offshore.su/blog/archives/6699>.